

Мср Јелена Чановић Спасојевић, асистент  
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу  
ORCID: 0000-0001-9076-7990

Прегледни научни рад  
УДК: 347.91/.95:004  
DOI: 10.46793/XXIMajsko.587CS

## ДИГИТАЛИЗАЦИЈА ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ\*

### Резиме

У раду се анализирају нормативни оквир и практични изазови дигитализације парничног поступка у Републици Србији, с фокусом на електронски документ и електронску доставу. Аутор указује на значај правне и технолошке инфраструктуре за примену електронске комуникације у поступцима, као и на неопходност увођења е-суда као (обавезне или могуће) платформе за све професионалне и друге учеснике. Истакнуте су предности дигитализације у погледу ефикасности и доступности правде, али и ризици повезани са безбедношћу података и дигиталном искљученошћу. У раду се закључује да су усвајање и примена предложених законских решења кључна претпоставка за модернизацију српског правосуђа у складу са европским стандардима.

**Кључне речи:** дигитализација парничног поступка, електронски документ, електронско достављање.

### 1. Увод

Дигитализација правосуђа постала је императив функционалног правног система у коме се остварује правовремена заштита повређених и угрожених грађанских права и слобода. Применом савремених технологија у судским поступцима тежи се унапређењу њихове ефикасности, економичности, транспарентности и већој доступности правде за грађане. Парнични поступак, као централни део грађанског судског поступка, пролази кроз значајне промене услед дигиталне трансформације комуникације и кореспонденције између државних органа, суда, странака, других учесника у

---

\* Рад је резултат научноистраживачког рада аутора у оквиру Програма истраживања Правног факултета Универзитета у Крагујевцу за 2025. годину, који се финансира из средстава Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

поступку и лица којима су поверена јавна овлашћења. Република Србија је започела процес модернизације судства у оквиру реформи за приступање Европској унији (Поглавље 23) и усклађивања са европским стандардима, али и као одговор на изазове које је наметнула пандемија вируса *COVID-19*. У том контексту, тежи се прилагођавању законодавног оквира како би се омогућило коришћење електронских средстава у вођењу поступака.

У овом раду биће анализирана два кључна аспекта дигитализације парничног поступка: електронски документ и електронска достава писмена (трећи кључни аспект је одржавање рочишта на даљину - *online* суђење). Кроз приказ важећих домаћих прописа, пре свега Закона о парничном поступку<sup>1</sup>, Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању<sup>2</sup>, Судског пословника<sup>3</sup> и путем осврта на релевантне стране изворе (препоруке Европске комисије за ефикасност правосуђа<sup>4</sup> и примере добре законодавне и правосудне праксе у европским земљама), разматраћемо достигнућа, изазове и перспективе даље дигитализације парничног поступка код нас.

## 2. Електронски документ

Концепт „електронског документа“, као електронског облика података у дигиталном запису, представља срж дигитализације поступка јер је погодан за електронску обраду и пренос путем средстава електронске комуникације<sup>5</sup>. У српском правном оквиру, електронски документ је дефинисан Законом о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању: то је сваки скуп података у електронском облику који је састављен од слова, бројева, симбола, графичких, звучних и

---

<sup>1</sup> Закон о парничном поступку (Сл. гласник РС, бр. 72/2011, 49/2013 – одлука УС, 74/2013 - одлука УС и 55/2014, 87/2018, 18/2020 и 10/2023 - др. закон); у даљем тексту: Закон, ЗПП; у даљим фуснотама: ЗПП.

<sup>2</sup> Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању (Сл. гласник РС, бр. 94/2017 и 52/2021); у даљем тексту: ЗОЕД; у даљим фуснотама: ЗОЕД.

<sup>3</sup> Судски пословник (Сл. гласник РС, бр. 110/2009, 70/2011, 19/2012, 89/2013, 96/2015, 104/2015, 113/2015 - испр., 39/2016, 56/2016, 77/2016, 16/2018, 78/2018, 43/2019, 93/2019 и 18/2022) у даљем тексту: СП; у даљим фуснотама: СП.

<sup>4</sup> Европска комисија за ефикасност правосуђа, позната као *СЕПЕЖ*, по скраћеници француског назива комисије – „*CEPEJ*“ је тело Савета Европе основано 18. септембра 2002. године резолуцијом Комитета министара Савета Европе како би радило на побољшању ефикасности и функционисања правосудног система у земљама чланицама Савета Европе са циљем обезбеђења ефикасног остварења права и повећања поверења грађана у правосудни систем. Преузето са сајта Министарства правде РС, доступно на: <https://www.mpravde.gov.rs/sr/tekst/9289/cepej.php>, приступљено: 02.03.2025.

<sup>5</sup> Чл. 2, ст. 1, тач. 2 ЗОЕД.

видео материјала<sup>6</sup>. Кључном одредбом овог закона (чл. 7) гарантује се пуно правно дејство електронском документу и не могу му се „оспорити пуноважност, доказна снага, као ни писана форма само зато што је у електронском облику“, чиме се изједначава са адекватним папирним документом. Оваква одредба усклађена је са универзалним принципом технолошке неутралности доказа<sup>7</sup> који подразумева да су значајни тачан садржај, аутентичност и интегритет документа<sup>8</sup>, а не сâм носач информације. Дакле, суд не сме одбити поднесак или прилог само зато што је сачињен и достављен електронски; напротив, дужан је да га прихвати и третира равноправно са традиционалним поднеском на папиру.<sup>9</sup>

Увођење електронских поднесака у парницу поставља питања оригинала, копије и аутентичности. ЗОЕД даје одговоре и на то: документ који настане

---

<sup>6</sup> Чл. 2, ст. 1, тач. 4 ЗОЕД.

<sup>7</sup> То начело представља фундаментално начело у савременом праву, посебно у контексту дигиталних комуникација и електронских доказа. Према *Конвенцији Уједињених нација о коришћењу електронских комуникација у међународним уговорима* (усвојена 23. новембра 2005. године, ступила на снагу 1. марта 2013. године), принцип технолошке неутралности значи да се правила Конвенције примењују на све ситуације у којима се информације генеришу, чувају или преносе у облику електронских комуникација, без обзира на коришћену технологију или медиј. Овај приступ осигурава да правна правила остану релевантна и применљива упркос брзим технолошким променама. Вид. *United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts*, доступно на: [https://treaties.un.org/doc/source/RecentTexts/X-18\\_english.pdf](https://treaties.un.org/doc/source/RecentTexts/X-18_english.pdf), приступљено: 05.03.2025. године. Вид. више у *United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts*, United Nations Commission On International Trade Law, United Nations, New York, 2007, доступно на: [https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/06-57452\\_ebook.pdf](https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/06-57452_ebook.pdf), приступљено: 05.03.2025.

<sup>8</sup> Вид. фундаменталне принципе у *Guidelines of the Committee of Ministers to member States on electronic evidence in civil and administrative proceedings* на стр. 7, у *Electronic evidence in civil and administrative proceedings*, Guidelines and explanatory memorandum, Council of Europe, доступно на: <https://rm.coe.int/guidelines-on-electronic-evidence-and-explanatory-memorandum/1680968ab5>, приступљено: 05.03.2025. Савет Европе је 30. јануара 2019. године усвојио *Смернице о електронским доказима у парничним и управним поступцима*, које представљају међународни инструмент намењен унапређењу поступања са електронским доказима у овим врстама поступака. Смернице нису обавезујуће, већ служе као практичан алат за државе чланице у прилагођавању својих правосудних система изазовима које доноси дигитално доба.

<sup>9</sup> *Смерницата Савета Европе о електронским доказима у парничним и управним поступцима* наглашава се да судови треба да усвоје неутралан приступ према технологији. То значи да било који формат може да потврди аутентичност, тачност и интегритет података треба да буде прихваћена као валидан доказ, без дискриминације у односу на друге (традиционалне) облике доказа.

изворно у електронском облику сматра се оригиналом<sup>10</sup>. Ако се такав документ штампа на папир, штампана верзија је копија.<sup>11</sup> Насупрот томе, документ који настане претварањем папирног у дигитални облик (скенирањем) сматра се копијом оригиналног акта.<sup>12</sup> Ипак, могуће је да дигитализовани акт стекне снагу оригинала ако је оверен од стране надлежног лица или органа према прописима, чиме се гарантује истоветност са изворником.<sup>13</sup> Ове одредбе су важне за поступање суда са доказима: рецимо, ако странка приложи скенирани уговор, суд може затражити увид у оригинал или оверену копију уколико постоји сумња у веродостојност дигиталне копије. Насупрот томе, ако странка достави уговор који је од почетка сачињен електронски и потписан квалификованим електронским потписом, тај документ има пун доказни значај оригинала.

Електронски потпис је обавезан елемент садржине електронских докумената и као такав, неопходан је за њихово коришћење у поступку. Квалификовани електронски потпис, који је правно изједначен са својеручним потписом, представља главни механизам за аутентификацију електронских поднесака. Законодавци су приликом израде ЗОЕД-а имали у виду и нормативни оквир Европске уније<sup>14</sup> у овој области (*eIDAS* регулативу)<sup>15</sup>, те су дефинисали квалификовани електронски потпис и печат, сертификат, као и услуге сертификације. Према Нацрту закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку<sup>16</sup>, сви поднесци (у форми електронског документа) које

---

<sup>10</sup> „Електронски документ који је изворно настао у електронском облику сматра се оригиналом.“ Чл. 10, ст. 1 ЗОЕД. „Електронски документ који има истоветан дигитални запис оригиналном електронском документу сматра се оригиналом.“ Чл. 10, ст. 2 ЗОЕД.

<sup>11</sup> „Копија електронског документа на папиру израђује се штампањем спољне форме електронског документа.“ Чл. 10, ст. 3 ЗОЕД.

<sup>12</sup> „Електронски документ који је настао дигитализацијом изворног документа чија форма није електронска, сматра се копијом изворног документа.“ Чл. 10, ст. 4 ЗОЕД.

<sup>13</sup> Чл. 11, ст. 1-3 ЗОЕД.

<sup>14</sup> Уредба (ЕУ) бр. 910/2014 Европског парламента и Савета од 23. јула 2014. о електронској идентификацији и услугама поверења за електронске трансакције на унутрашњем тржишту и стављању ван снаге Директиве 1999/93/ЕЗ.

<sup>15</sup> Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC, (eIDAS Regulation), доступно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0910>, приступљено: 05.03.2025.

<sup>16</sup> Министарство правде је 2017. године формирало радну групу за сачињавање предлога измена и допуна Закона о парничном поступку. Министарство правде је током фебруара месеца 2021. позвало судове и стручну јавност да достави предлоге измена и допуна, што је Форум судија искористио и доставио своје предлоге. *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку* (у даљем тексту и у даљим фуснотама: *Нацрт ЗИД ЗПП*) сачињен је и објављен 19.5.2021. године, а јавна расправа је окончана до 14. јуна 2021. године. Преузето са: <https://www.mpravde.gov.rs/obavestenje/33408/nacrt-zakona-o-izmenama-i-dopunama-zakona-o-parnicnom-postupku->

адвокати, јавни бележник, јавни извршитељ, судски вештак, судски преводилац, тумач и др.<sup>17</sup>, као и странке и остали учесници у поступку<sup>18</sup>, упуте суду електронски, морају бити снабдевени квалификованим електронским потписом, односно квалификованим електронским печатом у складу са ЗОЕД-ом<sup>19</sup>. „Подносак се у облику електронског документа предаје путем информационог система који обезбеђује министарство надлежно за послове правосуђа (Е-суд).“<sup>20</sup> Даље, Нацртом ЗИД ЗПП-а је предвиђено да исправе, које се предају уз поднесак у облику електронског документа, такође морају бити предате „у облику електронског документа који је снабдевен квалификованим електронским потписом, односно квалификованим електронским печатом издаваоца исправе или у облику дигитализованог документа“<sup>21</sup>. Уз то, предвиђено је да ако је исправа предата „у облику дигитализованог документа суд може да наложи подносиоцу да достави изворни електронски документ или дигитализовани документ чија је истоветност потврђена од стране лица које је овлашћено да ту потврду изда или дигитализовани документ који је оверен од стране овлашћеног лица органа јавне власти“<sup>22</sup> у складу са ЗОЕД-ом. Предложеним одредбама тежи се обезбеђењу аутентичности и интегритета електронског документа, јер суд може провером сертификата да утврди да документ заиста потиче од наведеног пошиљаоца и да није измењен. Такође, предвиђено је да ако пуномоћник адвокат подноси скенирану исправу у прилогу (нпр. скенирано пуномоћје), он својим квалификованим потписом потврђује њену истоветност са оригиналом, чиме преузима одговорност за тачност копије.<sup>23</sup> На тај начин дигитално окружење задржава гарантну функцију потписа и печата као у аналогном свету.<sup>24</sup>

---

1952021-godine.php, <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/150621/150621-vest2.html> и <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/250321/250321-vest8.html>, приступљено: 02.03.2025.

<sup>17</sup> Као и означени државни органи и носиоци јавних овлашћења који су дужни да да поднеске предају искључиво у облику електронског документа. Вид. чл. 27 (чл. 98а, ст. 3) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>18</sup> Којима ће суд на њихов захтев омогућити да предају поднеске у облику електронског документа. Вид. чл. 27 (чл. 98а, ст. 4) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>19</sup> Вид. чл. 26 (чл. 98, ст. 2) и чл. 27 (чл. 98А, ст. 2) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>20</sup> Чл. 27 (чл. 98а, ст. 1) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>21</sup> Чл. 29 (чл. 100А, ст. 1) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>22</sup> Чл. 29 (чл. 100А, ст. 2) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>23</sup> „Када странку или учесника у поступку заступа пуномоћник адвокат“, исправа се може „поднети и у облику дигитализованог документа чију је истоветност потврдио адвокат који заступа странку или учесника својим квалификованим електронским потписом“. Чл. 100 А, ст. 3 Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>24</sup> „Квалификовани електронски потпис има исто правно дејство као својеручни потпис жалиоца у предмету заштите права на суђење у разумном року.“ Сентенца уз образложење Решења Врховног касационог суда, Рж1уп 15/2022 од 08.11.2022. године, Правна база Paragraf Lex.

Прелазак на коришћење електронских докумената у будућности (обавезно и факултативно), донело би бројне предности за бржи ток парничног поступка. Судски списи у дигиталном облику<sup>25</sup>, похрањени у електронској бази<sup>26</sup>, могу се лакше претраживати и паралелно користити (више актера може истовремено вршити увид у електронски спис предмета), а архивирање и чување је јефтиније и захтева знатно мање просторних капацитета. С обзиром на то да се поднесци могу послати електронским путем последњег дана рока до поноћи без доласка у суд или пошту, уколико би се за дан предаје рачунао дан слања путем судског информационог система, рокови у поступку могли би се боље поштовати.

Поред предности, морају се сагледати и недостаци, као и ограничења приликом коришћења електронских докумената у парничним поступцима. Најпре, извесно је да је одређене документе тешко читати и анализирати у електронској форми (нпр. сложене шеме, цртеже и др.), што захтева другачије поступање са њима, односно прилагођавање. Судским пословником је предвиђено да ће за случај да „електронски документ који је предат суду не може бити прочитан или не испуњава техничке услове“, суд о томе без одлагања обавестити подносиоца и упутити га да поднесак уреди у остављеном року, при чему ће му указати на последице таквог пропуштања.<sup>27</sup> Даље, потребно је улагати у одржавање електронских база података и архива и обезбедити њихову безбедност ради заштите од губитка података, неовлашћеног приступа или сајбер-напада. Правосудни информациони системи морају бити, између осталог, интероперабилни<sup>28</sup>, како би различити судови, државни органи и институције могли да размењују податке, али и кориснички прилагођени<sup>29</sup> и приступачни да би их адвокати и грађани једноставно и у великој мери користили. СЕПЕЖ-овим Смерницама о електронском подношењу судских поднесака (е-подношење) и дигитализацији судова препоручује се државама да развију свеобухватну стратегију за „e-filing“, са посебним освртом на потребе корисника и принцип „digital by default“<sup>30</sup>, односно да дигитална кореспонденција у поступцима постане

---

<sup>25</sup> „Странке могу да прегледају списе у електронском облику уколико за то постоје технички услови.“ Чл. 98, ст. 5 Судског пословника (Сл. гласник РС, бр. 110/2009, 70/2011, 19/2012, 89/2013, 96/2015, 104/2015, 113/2015 - испр., 39/2016, 56/2016, 77/2016, 16/2018, 78/2018, 43/2019, 93/2019 и 18/2022) у даљим фуснотама: СП.

<sup>26</sup> „Примљена електронска писмена чувају се у информационом систему или одговарајућем програму - медијима који омогућавају трајност електронског записа за утврђено време чувања.“ Чл. 175б, ст. 5 СП.

<sup>27</sup> Чл. 157б, ст. 2 СП.

<sup>28</sup> European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), Guidelines on electronic court filing (e-filing) and digitalisation of courts, Adopted at the 37th plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 8-9 December 2021) стр. 28-29., доступно на: <https://rm.coe.int/e-filing-en/1680b2ca1c>, приступљено: 10.03.2025.

<sup>29</sup> Исто, стр. 21-22.

<sup>30</sup> Исто, стр. 17-18.

правило, а не изузетак. У Републици Србији, реализација овог принципа у парничном поступку није још увек покренута, иако постоји могућности коришћења електронских докумената и електронског достављања. Први корак ка реализацији поменутог принципа је начињен предложеним законским решењима у постојећој верзији Нацрта ЗИД ЗПП. Уколико се таква решења усвоје и коначно ступе на правну снагу, у будућности бисмо имали нормативну основу за наредни корак који подразумева свеобухватну примену електронске кореспонденције у свакодневној судској пракси свих грађанскоправних судова и у свим инстанцама. На крају, у Стратегији развоја правосуђа за период 2020–2025. године<sup>31</sup> и Стратегији развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године<sup>32</sup> наглашен је значај примене информационих и комуникационих технологија у правосудном систему и улога „е-правосуђа“ у реализацији кључних начела делотворног правосуђа: „независности, непристрасности, одговорности, стручности, ефикасности и транспарентности“. Да би систем „е-правосуђе“ допринео остварењу стратешких циљева реформе и организације правосуђа, неопходан је његов континуирани развој, модернизација и усклађивање са потребама државе и друштва.

### 3. Електронско достављање

Електронско достављање подразумева уручење судских писмена странкама и страначких писмена (односно писмена свих лица која могу бити учесници у парничном поступку) суду путем електронских комуникационих канала, уместо традиционалног достављања у папирној форми путем поште или непосредном предајом у писарници. Важећи ЗПП предвиђа да се достављање може извршити електронским путем, у складу са посебним прописима.<sup>33</sup> Услов да се достављање електронским путем сматра ваљано извршеним огледа се у начину доставе којим је могуће обезбедити повратни податак (потврду) да је лице (прималац) примио писмено.<sup>34</sup> Према ЗПП потврда о пријему писмена које је достављено електронским путем „представља одштампани електронски запис о дану и часу када је уређај за електронски пренос података забележио да је писмено послато примаоцу, назив

---

<sup>31</sup> Стратегија развоја правосуђа за период 2020–2025. године („Службени гласник РС“, бр. 101 од 17. јула 2020, 18 од 11. фебруара 2022. године), вид. одељак 5., „Е-правосуђе“, доступно на: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2020/101/1/reg>, приступљено: 10.03.2025.

<sup>32</sup> Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године („Службени гласник РС“, број 86 од 3. септембра 2021. године), вид. <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2021/86/1/reg>, приступљено: 10.03.2025.

<sup>33</sup> Чл. 129, ст. 1 ЗПП.

<sup>34</sup> Чл. 129, ст. 2 ЗПП.

пошиљаоца и примаоца и назив писмена“.<sup>35</sup> Ове законске одредбе имплементирају принцип препоручене електронске пошилке, аналогно препорученој пошти, што захтева постојање поузданог система који генерише доказ о пријему (нпр. квалификована електронска достава у смислу ЗОЕД<sup>36</sup>). ЗОЕД-ом је дефинисана и сама услуга електронске доставе као „услуга преноса података електронским путем у оквиру које пружалац услуге обезбеђује доказе о поступању са пренесеним подацима, укључујући доказ слања и пријема података, чиме се пренесени подаци штите од ризика губитка, крађе, оштећења односно било којих неовлашћених промена“.<sup>37</sup>

У нашој правосудној пракси достава писмена у парничним поступцима и даље је углавном ослоњена на папирну форму и класичну пошту. Разлози леже најпре у непостојању адекватне и у довољној мери развијене дигиталне инфраструктуре за електронску размену поднесака између судова и странака (односно других учесника у парничном поступку), а и када постоји могућност електронске комуникације и кореспонденције, у неким случајевима се разлози могу приписати традиционалним навикама. Корак напред ка дигитализацији поступка представља добра пракса електронске комуникације између адвоката и парничних судова, која је заживела, али у нешто неформалнијем оквиру. То значи да адвокати електронски подносе поднеске путем електронске поште судовима, слањем на њихове званичне *e-mail* адресе, које су јавно објављене на интернет страницама судова. Ове адресе за пријем електронске поште служе искључиво за пријем електронских поднесака (најчешће у *PDF* формату који је најпогоднији за дигитално потписивање докумената). Поднесци морају да буду оверени квалификованим електронским потписом адвоката, у складу са ЗОЕД. Судови прихватају електронске поднеске, потврђују њихов пријем слањем повратне *e-mail* поруке пошиљаоцу и уносе поднесак у судски информациони систем *Libra*<sup>38</sup>, при чему се пријем поднеска евидентира и у електронском систему за праћење тока предмета<sup>39</sup> који служи адвокатима, странкама и другим заинтересованим лицима.

Обзиром да судови према важећем ЗПП имају, под одређеним условима, могућност<sup>40</sup>, али не и обавезу да странкама и другим учесницима електронски

---

<sup>35</sup> Чл. 129, ст. 3 ЗПП.

<sup>36</sup> Вид. чл. 54-55. ЗОЕД.

<sup>37</sup> Чл. 2, ст. 1, тач. 41 ЗОЕД.

<sup>38</sup> *Libra* представља јединствени интегрални систем намењен раду правосудних органа, превасходно судова у Републици Србији. Употреба информационо комуникационих технологија у правосудју (*e-justice*) доприноси ефективнијем методу рада правосудних институција. Вид. на: <https://mega.rs/sr/proizvodi/libra/>.

<sup>39</sup> Праћење тока предмета свих судова може се вршити преко Портала правосудја Србије: <https://portal.sud.rs/sr/tok-predmeta>.

<sup>40</sup> Вид. чл. 106 ЗПП: „Суд може да упути странкама и другим учесницима у поступку позив за рочиште или обавештење о отказивању рочишта путем електронске поште, телеграмом или другим електронским преносиоцем порука, под условом да је таквим

достављају позиве и одлуке, врло ретко се у пракси дешава да судови врше електронско достављање. Сходно томе, електронска достава од адвоката ка суду функционише, али електронска достава од суда ка странкама и њиховим пуномоћницима адвокатима још увек није институционализована. То значи да се након иницијално активираних електронске комуникације и кореспонденције од стране адвоката ка суду слањем, а затим и прихватањем електронског поднеска, исте настављају од стране суда слањем поште у папирној форми адвокату. На основу наведеног, може се констатовати да се у Србији електронско достављање у парничном поступку налази у почетној фази развоја<sup>41</sup>, без развијеног централизованог система за електронску доставу као што је *eСандуче* у *е-Управи*<sup>42</sup>, односно још увек без формално усвојеног и свеобухватног система као што су, на пример, различите верзије *e-Court*<sup>43</sup> система у европским<sup>44</sup> и светским државама<sup>45</sup> са развијеним и савременим

---

начином позивања могуће да суд прими повратни податак да је лице позив, односно обавештење примило.“

<sup>41</sup> У Европи, бројне државе су имплементирале е-судске системе у парничним поступцима, омогућавајући електронско подношење поднесака, управљање предметима и комуникацију са судовима. Према извештају СЕПЕЖ-а, 46 од 47 држава чланица Савета Европе су увеле неки облик е-судског система, док је 34 државе прихватило систем електронског подношења тужби у парничним предметима (наводећи и Србију која је омогућила подношење електронских докумената, поднесака путем мејла). Наведени подаци потичу из презентације судије др Рамина Гурбанова (Ramin Gurbanov), председника СЕПЕЖ-а, под називом „*e-Courts and the joint achievements in digitalization of justice*“, представљене у оквиру Светске банке, 29. јуна 2021. године, доступне на: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/3ecf7262788a3ec69c8a45bbd3342a28-0080022021/related/29-06-21-Presentation-e-Court-WB-Dr-Ramin-Gurbanov.pdf>, приступљено: 17.03.2025.

<sup>42</sup> Вид. на: [https://euprava.gov.rs/eSanduce\\_uputstvo?](https://euprava.gov.rs/eSanduce_uputstvo?)

<sup>43</sup> Европска унија је, на пример, успоставила е-Правосудни портал (*e-Justice Portal*), путем кога је могуће приступити законодавству, судској пракси и правним информацијама. Поред тога, Европска унија нуди и два друга сервиса у области сајбер правде: *e-CODEX*, који поједностављује прекограничне парничне поступке омогућавајући приступ услугама електронске доставе, електронског потписа, електронског плаћања, електронске аутентификације и електронских докумената, као и *e-CURIA*, који представља систем за електронско подношење поднесака. Вид. [https://e-justice.europa.eu/home\\_en](https://e-justice.europa.eu/home_en)

<sup>44</sup> Финска, Норвешка и Аустрија су развиле електронске системе за управљање предметима и процесне прописе за размену правних докумената између страна и судова, како у парничним, тако и у кривичним предметима. Вид. Fabri, M., „*From Court Automation to e-Justice and Beyond in Europe*“, *International Journal For Court Administration*, Year: 2024, Volume: 15 Issue: 3, стр. 3, доступно на: <https://iacajournal.org/articles/10.36745/ijca.640>, приступљено: 20.03.2025. Италија је увела је систем „*Trial Online*“ за парничне предмете, који омогућава електронско подношење и управљање предметима. У Шпанији се користи систем *LexNET*, који омогућава сигурну електронску размену судских података. У Уједињеном Краљевству постоји услуга

правним системима у којима дигитално правосуђе одавно функционише. Иако су последњих година учињени битни кораци ка успостављању система електронске доставе у правосуђу кроз развој платформе *Е-суд*<sup>46</sup>, она се, од 2018. године, користи само у управним поступцима, нажалост не и у парничним, нити привредним<sup>47</sup> (иако је најављено да ће се од јануара 2019. њено коришћење проширити и на њих). На крају, може се закључити да је први и основни узрок постојеће ситуације недостатак нормативне разраде важећег ЗПП-а, па су очекивања ка реформи парничног законодавства усмерена ка решењима која ће интегрисати и унапредити важне аспекте дигитализације, укључујући и електронско достављање, а све у складу са потребама српског правосуђа, смерницама *СЕПЕЖ-а* и примерима добре упоредноправне праксе.

Као један од разлога за измене и допуне ЗПП-а, у доступној верзији Нацрта ЗИД ЗПП, наведено је „даље проширење могућности електронског покретања и вођења судских поступака за адвокате и грађане коришћењем апликације Е-суд или уз помоћ других комерцијалних софтвера на тржишту употребом технологије *Application Programming Interface*, уз поштовање прописаних стандарда.“<sup>48</sup> Према Нацрту ЗИД ЗПП, предвиђена је за одређене категорије лица - странке (државне органе, правна лица, предузетнике, адвокате, јавне бележнике, јавне извршитеље, судске вештаке, судске преводиоце, тумаче и друге професионалне учеснике) дужност да поднеске предају искључиво у електронском облику путем система Е-суд, у коме морају бити регистрована.<sup>49</sup>

---

*Money Claim Online (MCOL)*, која омогућава подношење захтева за наплату дугова до 100.000 фунти путем интернета. Вид. на Wikipedia, доступно на: [https://en.wikipedia.org/wiki/Cyberjustice?utm\\_source=chatgpt.com](https://en.wikipedia.org/wiki/Cyberjustice?utm_source=chatgpt.com), приступљено: 20.03.2025.

<sup>45</sup> Вид. у: Taun, Imanudin Affandi, Rahman, *Application of E-Court in Different Countries: A Comparative Study in the Development of E-Court*, Advances in Social Science, Education and Humanities Research, Proceedings of the 3rd International Conference on Law, Governance, and Social Justice (ICoLGaS 2023), стр. 2, 5-9, доступно на: <https://www.atlantispress.com/proceedings/icolgas-23/125995708>, приступљено: 17.03.2025.

<sup>46</sup> Министарство правде је 2018. године увело апликацију „еСУД“, која „адвокатима и грађанима омогућава да покрећу управни спор електронским путем, као и да све поднеске са судом размењују путем веб апликације“, како је навела тадашња министарка и како је пренето на сајту министарства: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/20456/nova-aplikacija-esud-omogucava-podnosenje-tuzbi-u-upravnim-sporovima-elektronskim-putem.php>. Вид. сајт еСуд Управног суда: <https://esud.sud.rs/home/#/login>.

<sup>47</sup> „Ово пре свега значи уштеду времена и трошкова поступка, како за суд, тако и за странке у поступку. Започињемо са Управним судом, а од јануара ће се апликација проширити на привредне судове, јер управо су привредни субјекти ти који данас најчешће користе сертификоване електронске потписе, који су предуслов да би се ова апликација могла користити“, рекла је министарка правде Нела Кубуровић. Вид. <https://www.mpravde.gov.rs/vest/20456/nova-aplikacija-esud-omogucava-podnosenje-tuzbi-u-upravnim-sporovima-elektronskim-putem.php>.

<sup>48</sup> Вид. Одељак II, Разлози за доношење закона, Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>49</sup> Вид. чл. 27 (чл. 98А, ст. 3) Нацрта ЗИД ЗПП.

Уколико обавезна странка не испуни предвиђену дужност, тј. не преда поднесак у облику електронског документа или га не преда путем Е-суда, „суд ће подносиоцу наложити да у року од осам дана од дана достављања налога поднесак преда на прописан начин“, при чему ће се уколико странка накнадно исправно поступи сматрати „да је предат суду оног дана када је први пут био предат“.<sup>50</sup> За остале странке (физичка лица) и друге учеснике у парничном поступку, електронска достава би била омогућена као опција, што даље имплицира да би грађани могли да пристану на електронско примање писмена на сопствени захтев, регистрацијом на активној електронској платформи Е-суд.<sup>51</sup> Систем Е-суд подразумева да сва комуникација између суда и странке која је регистрована тече путем посебног електронског сандучета. Приликом регистрације, странка (или други учесник у поступку) ће бити упозорена на дужност да благовремено преузима електронска писмена из електронског сандучета.<sup>52</sup> Странка (или други учесник у поступку) ће путем мејла на регистрованој адреси електронске поште или путем СМС поруке бити обавештена о приспећу писмена у своје електронско сандуче на платформи Е-суд.<sup>53</sup> Уколико странка или други учесник у поступку у року од 15 дана од дана када је електронско писмено пристигло у електронско сандуче не преузме исто, сматраће се да је достава извршена протеком тог рока.<sup>54</sup> Овакво решење слично је систему *fiche de notification* у француском „e-Barreau“<sup>55</sup> или решењима у другим државама<sup>56</sup> где непокупљена електронска пошта после протеча законског рока производи исто дејство као уручење у папирној форми.

---

<sup>50</sup> Вид. чл. 31 (чл. 101А, ст. 1 и 2) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>51</sup> Вид. чл. 27 (чл. 98А, ст. 4) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>52</sup> Упор. чл. 38 (чл. 129, ст. 8) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>53</sup> Упор. чл. 38 (чл. 129, ст. 7) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>54</sup> Упор. чл. 38 (чл. 129, ст. 6) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>55</sup> У Француској, систем *e-Barreau*, који представља електронску платформу за комуникацију између адвоката и судова, укључује механизам сличан ономе који предвиђа Нацрт ЗИД ЗПП. Према члану 748-6 француског Грађанског процесног законика (*Code de procédure civile*), када се судски акт доставља електронским путем, сматра се да је достава извршена у тренутку када је акт стављен на располагање у електронском сандучету адвоката. Уколико адвокат не преузме акт у року од 15 дана, достава се сматра извршеном по истеку тог рока. Овај систем је део ширег оквира електронске комуникације у француском правосудју, који је детаљно описан у чланку Velicogna, M., Errera, A., & Derlange, S., „e-Justice in France: the e-Barreau experience“, *Utrecht Law Review*, 7(1)/2011, стр. 131–146, доступно на: [https://www.researchgate.net/publication/50235265\\_e-Justice\\_in\\_France\\_the\\_e-Barreau\\_experience](https://www.researchgate.net/publication/50235265_e-Justice_in_France_the_e-Barreau_experience), приступљено: 21.03.2025.

<sup>56</sup> У Немачкој, према чл. 173, ст. 4, тач. 4 и 5 *Zivilprozessordnung (ZPO)*: Електронски документ се сматра достављеним четвртог дана од датума пријема у електронско поштанско сандуче које је отворио прималац (лице које је дало сагласност за електронско досађвање), како је назначено у аутоматској потврди пријема, при чему се ова одредба не примењује ако прималац докаже да документ није примљен или да је примљен касније. *Zivilprozessordnung, Gesetz betreffend die Zivilprozessordnung vom 30.*

Нацртом ЗИД ЗПП изричито је предвиђено да се за „дан пријема поднеска од стране суда сматра дан када је странка, односно учесник у поступку отпремио поднесак путем Е-суда“<sup>57</sup> при чему ће подносиоци добити потврду о пријему поднеска путем Е-суда<sup>58</sup>. Важећим ЗПП-ом предвиђено је да писану форму испуњавају и „поднесци упућени суду електронском поштом у складу са посебним законом“<sup>59</sup>, при чему се за такав поднесак „као време подношења суду сматра се време које је назначено у потврди о пријему електронске поште“<sup>60</sup>. Важећим Судским пословником прописано је поступање суда са електронским писменима па тако „суд који је примио електронски поднесак без одлагања, а најкасније у року од шест радних сати, подносиоцу потврђује електронским путем пријем поднеска“<sup>61</sup>. Међутим, у пракси се већ догађа да судови признају као благовремене електронске поднеске поднете на крају последњег дана рока, односно да у потврди о пријему наведу дан када је поднесак послат електронском поштом, а не дан када је евидентиран и када се издаје и сама потврда.

Важан корак ка дигитализацији парничног поступка представља обавеза суда, предвиђена Нацртом ЗИД ЗПП, да врши електронско достављање позива, одлука и других писмена у облику електронског документа путем платформе Е-суд странкама које су се обавезно или факултативно регистровале на исту.<sup>62</sup> Уколико електронска достава није могућа, суд ће писмено доставити на други начин уз навођење разлога за такво поступање.<sup>63</sup> Важно је истаћи, да је посебно у поступку у привредним споровима, Нацртом ЗИД ЗПП, предвиђено обавезно електронско достављање и за суд и за странке и друге учеснике у поступку. Тако са једне стране, „странке и учесници своје поднеске подносе искључиво електронским путем преко е-суда“<sup>64</sup>, а са друге стране „достављање судских одлука, позива, обавештења и других писмена странкама и учесницима врши се искључиво електронски путем преко е-суда“<sup>65</sup>.

---

Januar 1877 (RGBl. S. 83), in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202), zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 24. Oktober 2024 (BGBl. I Nr. 328), in Kraft getreten am 31. Oktober 2024. Доступно на: [https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/\\_128a.html](https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/_128a.html), приступљено: 20.03.2025. године. За друге земље ЕУ вид. на *Европски е-правосудни портал – Службена достава правних докумената*, доступно на: [https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/civil-cases/service-documents-official-transmission-legal-documents/pl\\_en](https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/civil-cases/service-documents-official-transmission-legal-documents/pl_en).

<sup>57</sup> Вид. чл. 27 (чл. 98А, ст. 5) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>58</sup> Вид. чл. 27 (чл. 98А, ст. 6) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>59</sup> Чл. 98, ст. 2 ЗПП.

<sup>60</sup> Чл. 104, ст. 4 ЗПП.

<sup>61</sup> Чл. 157б, ст. 1 СП.

<sup>62</sup> Вид. чл. 33 (чл. 106) и чл. 38 (чл. 129, ст. 1-4) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>63</sup> Вид. чл. 38 (чл. 129, ст. 5) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>64</sup> Чл. 132 (чл. 484, ст. 1) Нацрта ЗИД ЗПП.

<sup>65</sup> Чл. 132 (чл. 484, ст. 2) Нацрта ЗИД ЗПП.

Предности увођења електронске доставе су вишеструке. Као прво, знатно се скраћује време потребно за уручење, уместо неколико дана поштанског транспорта или покушаја личне доставе, електронска достава се врши готово тренутно. Друго, смањују се трошкови поступка, јер нема штампања, папира, поштанске таксе нити ангажовања достављача. Треће, електронска достава омогућава транспарентност, па странка у сваком тренутку има увид у то када је суд послао документ и може електронски чувати доказ о пријему. У појединим државама Европске уније електронска комуникација је већ стандард: на пример, Естонија је још 2014. увела обавезу да адвокати, државни органи и друга овлашћена лица (професионални корисници) користе портал *e-File* за слање и пријем судских поднесака<sup>66</sup>. Чак и у правосудним системима у којима је електронска комуникација стандард, постоје предвиђени механизми за доставу странама које нису регистроване на е-порталу. У таквим случајевима, суд прибегава класичном начину доставе, у папирној форми, путем поште или на други прописани начин, при чему трошкове штампања и слања преузима надлежни суд.<sup>67</sup> Дакле, важно је задржати алтернативне начине доставе за оне који немају или нису обавезни да имају приступ дигиталним сервисима, како би се очувала једнакост приступа правди.

Ни изазови електронске доставе нису занемарљиви. Неопходно је обезбедити поуздану електронску идентификацију примаоца, како би постојао довољан степен сигурности да су управо одређена парнична странка или друго овлашћено лице преузели електронски документ. Ово се постиже интеграцијом

---

<sup>66</sup> Ова обавеза подразумева да се сви судски поднесци и комуникација са судовима морају обављати искључиво путем овог портала, осим у случајевима када постоји оправдан разлог за коришћење алтернативних средстава комуникације. Ова информација је наведена у документу *The Public e-File Questions and Answers*, Registrite ja Infosüsteemide Keskus (RIK), доступног на званичном сајту естонског судског система: [https://www.kohus.ee/sites/default/files/tekstidokumendid/the\\_public\\_e-file\\_questionsand\\_answers.pdf](https://www.kohus.ee/sites/default/files/tekstidokumendid/the_public_e-file_questionsand_answers.pdf), приступљено: 20.03.2025.

<sup>67</sup> Према чл. 306, ст. 3 естонског Закона о парничном поступку (Tsiviilkohtumenetluse seadustik, vastu võetud 20. aprillil 2005, avaldatud Riigi Teatajas (RT I 2005, 26, 197), jõustus 1. jaanuaril 2006; muudatus „Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus (kollektiivse esindushagi menetluse loomine)“ vastu võetud 18. detsembril 2024, avaldatud RT I 2024, 5 (välja kuulutanud president 23. detsembril 2024), jõustus 1. jaanuaril 2025, доступном на: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide>), суд је одговоран за доставу процесних докумената и може их доставити путем поштанских услуга, судских извршитеља или других надлежних службеника. У случајевима када страна није регистрована у систему електронске комуникације, суд прибегава класичној пошти или другом прописаном каналу доставе. Што се тиче трошкова, у документу *The Public e-File Questions and Answers* наведено је да, ако тужени не користи *PUBLIC E-FILE* и суд мора да шаље документе у папирној форми путем поштанске службе, држава сноси трошкове за прву доставу. Вид. [https://www.kohus.ee/sites/default/files/tekstidokumendid/the\\_public\\_e-file\\_questions\\_and\\_answers.pdf](https://www.kohus.ee/sites/default/files/tekstidokumendid/the_public_e-file_questions_and_answers.pdf).

услуга електронске идентификације, као што је двофакторска аутентификација<sup>68</sup>, у е-судске платформе,<sup>69</sup> уз осигурање поузданости и безбедности електронске комуникације у правосудју. Овакви механизми не само да штите осетљиве информације већ и повећавају поверење корисника у дигиталне правосудне услуге.

Даље, потребно је превазићи дигитални јаз, с обзиром на чињеницу да немају сви грађани подједнаке вештине ни услове за коришћење електронске поште или е-портала, те је нужно спроводити обуке и информативне кампање. Ни правосудни систем није имун на отпор променама, па тако неке судије и адвокати који су навикли на папир и поштанску доставу могу у почетку оклевати да се ослоне на електронску форму документа и достављања.

На крају, различита упоредноправна искуства током пандемије показала су да је транзиција изводљива и да правни оквир неминовно и правовремено мора да прати технолошке промене како би се избегао непотребан застој у функционисању правосудја, чак и у условима ванредног стања. У *СЕПЕЖ*-овом извештају из 2022. године<sup>70</sup> констатовано је да је пандемија *COVID-19* појачала

---

<sup>68</sup> У 2022. години, шведски судови су имплементирали мере за повећање информационе безбедности, укључујући увођење сигурне идентификације као што је двофакторска аутентификација за све органе унутар судског система. Вид. *CMS Expert Guide to Digital Litigation in Sweden*, доступно на: [https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/sweden?utm\\_source=chatgpt.com](https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/sweden?utm_source=chatgpt.com), приступљено: 22.03.2025.

<sup>69</sup> Двофакторска аутентификација је безбедносни процес који захтева од корисника да пружи два различита облика идентификације пре него што добије приступ систему. Обично се комбинује нешто што корисник зна (нпр. лозинка) са нечим што поседује (нпр. мобилни уређај) или нечим што јесте (нпр. отисак прста). Ова метода значајно повећава сигурност јер чак и ако један фактор буде компромитован, неовлашћени приступ је и даље спречен. Естонија је позната по свом напредном е-судском систему у коме се корисници идентификују помоћу квалификованих електронских потписа (*eSignature*) који су интегрисани у е-судске платформе. Ово осигурава да само овлашћене особе могу да приступе и потписују судске документе електронски. Истраживање о улози *eSignature* у е-судским системима, укључујући естонски пример, доступно је у раду: Ahmed, K. R., Lips, C., Draheim, D., „*eSignature in eCourt Systems*“ Conference: World Conference on Smart Trends in Systems, Security and Sustainability (WS4 2020), London, United Kingdom, доступно на: [https://www.researchgate.net/publication/341940629\\_eSignature\\_in\\_eCourt\\_Systems](https://www.researchgate.net/publication/341940629_eSignature_in_eCourt_Systems), приступљено: 22.03.2025.

<sup>70</sup> *European judicial systems CEPEJ Evaluation Report, 2022 Evaluation cycle (2020 data)*, Council of Europe, доступно на: <https://rm.coe.int/cepej-report-2020-22-e-web/1680a86279>, приступљено: 25.03.2025. године. У извештају се наводи да је пандемија „пружила одлучујући подстицај дигитализацији судских услуга, омогућивши остваривање судске функције на даљину уз употребу информационих и комуникационих технологија. Ради омогућавања вођења поступака у условима рестриктивних мера, поједине државе су морале усвојити нове прописе, истовремено развијајући техничка средства за електронску комуникацију са учесницима у поступку.“ (вид. стр. 103). У пролеће 2020. године, *СЕПЕЖ* је усвојио *Декларацију о поукама и изазовима са којима се правосудје*

централну улогу корисника у правосудном систему, што је подразумевало нове изазове у приступу правди, нове начине комуникације и пружања судских услуга, као и убрзање дигитализације правосуђа<sup>71</sup>.

#### 4. Закључак

Дигитализација парничног поступка у Републици Србији више није далека будућност већ извесна реалност уколико предвиђена решења<sup>72</sup> из анализираног Нацрта Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку у наредним годинама буду усвојена и ступе на правну снагу. Увођењем обавезне употребе електронских докумената и обавезног електронског достављања за судове и одређене категорије странака у парничном поступку, пружање могућности осталим странкама и учесницима парничног поступка да се региструју на платформу Е-суд и постану учесници електронске комуникације и кореспонденције у свим доступним аспектима дигиталног правосуђа, али и стварањем услова да се спроведе *online* рочиште на даљину, наше процесно право ће се модернизовати у складу са европским стандардима и глобалним правним трендовима.

Домаћи нормативни оквир у одређеној мери већ препознаје ове институте – Законом о парничном поступку, Законом о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању и Судским пословником донекле су створени, а Нацртом ЗИД ЗПП (у верзији у којој буде коначно формулисан и усвојен) ће тек бити створени предуслови за трансформацију одређених сегмената парничног поступка у дигитално окружење. Наредни корак био би доследна примена законских решења у пракси: да судови развију и користе софтверске системе, да се странке и пуномоћници оспособе за електронску комуникацију, те да држава уложи у инфраструктуру, промовисање и безбедност исте.

Очекује се да ће дигитализација поступка донети брже и економичније окончање парничних поступака и успешније решавање спорова, што је у интересу преоптерећених судија, свих грађана и привреде. Међутим, не сме се изгубити из вида да суштина права на правично суђење мора остати неокрњена. Технологија је средство, али не и циљ сама по себи, па сходно томе она треба да служи остварењу правде. Стога је неопходно наставити са пажљивим планирањем и тестирањем нових решења, уз ослањање на најбоље

---

суочавало током и након пандемије COVID-19, с циљем да помогне државама у превазилажењу ових изузетних околности. Council of Europe, CEPEJ, *Declaration on lessons learnt and challenges faced by the judiciary during and after the COVID-19 pandemic*, Strasbourg, доступно на: <https://rm.coe.int/declaration-en/16809ea1e2>, приступљено: 22.03.2025.

<sup>71</sup> European judicial systems CEPEJ Evaluation Report, 2022 Evaluation cycle (2020 data), стр. 110.

<sup>72</sup> Односно слична решења која иду у прилог жељеној дигитализацији парничног поступка.

стране законодавне и правосудне праксе и препоруке стручних тела попут СЕПЕЖ-а. Дигитализација правосуђа је сложен и континуиран процес, њен успех зависи не само од увођења нових алата, већ и од прилагођавања организације судова, обуке правосудног кадра и прихватања нове дигиталне правне културе. Испуњењем свих тих услова, дигитална парница може постати стандард који ће значајно унапредити функционисање правосудног система и омогућити грађанима ефикаснију заштиту њихових грађанских права у парничном поступку.

*Jelena Čanović Spasojević, LL.M., Assistant  
Faculty of Law, University of Kragujevac*

## **DIGITALISATION OF CIVIL LITIGATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA**

### ***Summary***

*This paper analyzes the legal framework and practical challenges of the digitalisation of civil litigation in the Republic of Serbia, with a particular focus on electronic documents, electronic filing, and electronic service of documents. The author highlights the importance of legal and technological infrastructure for the implementation of electronic communication in court proceedings, as well as the necessity of introducing the e-Court platform as a (mandatory or possible) tool for all professional participants, and other as well. The advantages of digitalisation are emphasized, especially in terms of efficiency and access to justice, along with the associated risks such as data security and digital exclusion. The paper concludes that the adoption and implementation of the proposed legislative solutions are key prerequisites for the modernization of the Serbian judiciary in line with European standards.*

**Key words:** *digitalisation of civil litigation, electronic document, electronic service of documents.*

## Литература

- Ahmed, K. R., Lips, C., Draheim, D., *eSignature in eCourt Systems*, World Conference on Smart Trends in Systems, Security and Sustainability (WS4 2020), London, United Kingdom, [https://www.researchgate.net/publication/341940629\\_eSignature\\_in\\_eCourt\\_Systems](https://www.researchgate.net/publication/341940629_eSignature_in_eCourt_Systems)
- Velicogna, M., Errera, A., Derlange, S., *e-Justice in France: the e-Barreau experience*, Utrecht Law Review, 7(1), 2011, [https://www.researchgate.net/publication/50235265\\_e-Justice\\_in\\_France\\_the\\_e-Barreau\\_experience](https://www.researchgate.net/publication/50235265_e-Justice_in_France_the_e-Barreau_experience)
- Gurbanov, R., *e-Courts and the joint achievements in digitalization of justice*, <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/3ecf7262788a3ec69c8a45bbd3342a28-0080022021/related/29-06-21-Presentation-e-Court-WB-Dr-Ramin-Gurbanov.pdf>
- Electronic evidence in civil and administrative proceedings, Guidelines and explanatory memorandum, Council of Europe, <https://rm.coe.int/guidelines-on-electronic-evidence-and-explanatory-memorandum/1680968ab5>
- Естонски Закон о парничном поступку, Tsiviilkohtumenetluse seadustik, vastu võetud 20. aprillil 2005, avaldatud Riigi Teatajas (RT I 2005, 26, 197), jõustus 1. jaanuaril 2006; muudatus „Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus (kollektiivse esindushagi menetluse loomine)“ vastu võetud 18. detsembril 2024, avaldatud RT I 2024, 5 (välja kuulutanud president 23. detsembril 2024), jõustus 1. jaanuaril 2025
- European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), Guidelines on electronic court filing (e-filing) and digitalisation of courts, Adopted at the 37th plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 8-9 December 2021), <https://rm.coe.int/e-filing-en/1680b2ca1c>
- European judicial systems CEPEJ Evaluation Report, 2022 Evaluation cycle (2020 data), Council of Europe, <https://rm.coe.int/cepej-report-2020-22-e-web/1680a86279>
- Закон о парничном поступку (Сл. гласник РС, бр. 72/2011, 49/2013 – одлука УС, 74/2013 – одлука УС и 55/2014, 87/2018, 18/2020 и 10/2023 - др. закон).
- Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању (Сл. гласник РС, бр. 94/2017 и 52/2021).
- Конвенција Уједињених нација о коришћењу електронских комуникација у међународним; United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts, [https://treaties.un.org/doc/source/RecentTexts/X-18\\_english.pdf](https://treaties.un.org/doc/source/RecentTexts/X-18_english.pdf)
- Нацрт закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку, <https://www.mpravde.gov.rs/obavestenje/33408/nacrt-zakona-o-izmenama-i-dopunama-zakona-o-parnicnom-postupku-1952021-godine.php>
- Немачки Zivilprozessordnung, Gesetz betreffend die Civilprozessordnung vom 30. Januar 1877 (RGBl. S. 83), in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202), zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 24. Oktober 2024 (BGBl. I Nr. 328), in Kraft getreten am 31. Oktober 2024
- Сентенца уз образложење Решења Врховног касационог суда, Рж1уп 15/2022 од 08.11.2022. године, Правна база Paragraf Lex
- Сентенца уз образложење Решења Врховног касационог суда, Рж1к, Рж1кп, Рж1г, Рж1р, Рж1гп, Рж1у, Рж1уп 15/2022 од 08.11.2022. године, Правна база ИНГ-ПРО
- Сентенца уз образложење Пресуде Апелационог суда у Београду Гж3. 327/22 од 08.09.2022. године, Правна база ИНГ-ПРО
- Стратегија развоја правосуђа за период 2020–2025. године („Службени гласник РС“, бр. 101 од 17. јула 2020, 18 од 11. фебруара 2022. године), <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2020/101/1/reg>

- Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године (Сл. гласник РС, бр. 86 од 3. септембра 2021. године), <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2021/86/1/reg>
- Сајт Министарства правде РС, <https://www.mpravde.gov.rs/sr/tekst/9289/cepej.php>
- <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/150621/150621-vest2.html>
- <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/250321/250321-vest8.html>
- <https://mega.rs/sr/proizvodi/libra/>
- <https://portal.sud.rs/sr/tok-predmeta>
- [https://euprava.gov.rs/eSanduce\\_uputstvo](https://euprava.gov.rs/eSanduce_uputstvo)
- <https://www.mpravde.gov.rs/vest/20456/nova-aplikacija-esud-omogucava-podnosenje-tuzbi-u-upravnim-sporovima-elektronskim-putem.php>
- <https://esud.sud.rs/home/#/login>
- [https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/\\_\\_\\_128a.html](https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/___128a.html)
- [https://e-justice.europa.eu/home\\_en](https://e-justice.europa.eu/home_en)
- [https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/civil-cases/service-documents-official-transmission-legal-documents/pl\\_en](https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/civil-cases/service-documents-official-transmission-legal-documents/pl_en)
- Судски пословник (Сл. гласник РС, бр. 110/2009, 70/2011, 19/2012, 89/2013, 96/2015, 104/2015, 113/2015 - испр., 39/2016, 56/2016, 77/2016, 16/2018, 78/2018, 43/2019, 93/2019 и 18/2022).
- Смернице о електронским доказима у парничним и управним поступцима; Guidelines of the Committee of Ministers to member States on electronic evidence in civil and administrative proceedings.
- Taun, Imanudin Affandi, Rahman, *Application of E-Court in Different Countries: A Comparative Study in the Development of E-Court*, Advances in Social Science, Education and Humanities Research, Proceedings of the 3rd International Conference on Law, Governance, and Social Justice (ICoLGaS 2023), <https://www.atlantis-press.com/proceedings/icolgas-23/125995708>
- The Public e-File Questions and Answers*, Registrate ja Infosüsteemide Keskus (RIK), доступног на званичном сајту естонског судског система: [https://www.kohus.ee/sites/default/files/tekstidokumendid/the\\_public\\_e-file\\_questions\\_and\\_answers.pdf](https://www.kohus.ee/sites/default/files/tekstidokumendid/the_public_e-file_questions_and_answers.pdf)
- United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts, United Nations Commission On International Trade Law, United Nations, New York, 2007, [https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/06-57452\\_ebook.pdf](https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/06-57452_ebook.pdf)
- Уредба о електронској идентификацији и услугама поверења за електронске трансакције на унутрашњем тржишту; Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC, (eIDAS Regulation), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0910>
- Fabri, M., *From Court Automation to e-Justice and Beyond in Europe*, International Journal For Court Administration, Year: 2024, Volume: 15 Issue: 3, <https://iacajournal.org/articles/10.36745/ijca.640>
- CMS Expert Guide to Digital Litigation in Sweden, [https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/sweden?utm\\_source=chatgpt.com](https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/sweden?utm_source=chatgpt.com)
- Wikipedia, [https://en.wikipedia.org/wiki/Cyberjustice?utm\\_source=chatgpt.com](https://en.wikipedia.org/wiki/Cyberjustice?utm_source=chatgpt.com)